

O veľkej stratégii v neistom svete

Najvýznamnejší vojenský veliteľia NATO z posledných desaťročí 20. storočia načrtli diagnózu strategickú situáciu aliancie na začiatku 21. storočia. Opísali globálne trendy, výzvy a hrozby, a schopnosť NATO a medzinárodných inštitúcií čeliť im. Je to alarmujúci a nelichotivý obraz.

Generáli John Shalikashvili, Klaus Naumann a Henk van den Breemen, poľný maršal lord Peter Inge a admirál Jacques Lanxade vypracovali po roku spoločnej práce a mnohých rozhovoroch s analytikmi štúdiu, ktorú nazvali „K veľkej stratégii pre neistý svet“ s podtitulom „Obnovenie transatlantického partnerstva“. Prezentovali ju 10. januára 2008 v Centre pre strategické a medzinárodné štúdie (CSIS) vo Washingtone, správu dostal aj Pentagon a generálny tajomník NATO Jaap de Hoop Scheffer. Obsiahla štúdia má 150 strán a s veľkou pravdepodobnosťou bude predmetom diskusie na summite NATO, ktorý sa bude konať v apríli tohto roku v Rumunsku. Štúdia obsahuje aj prepracovaný náčrt strategickú víziu do budúcnosti. Aliancia zatiaľ neponúka nijakú inú komplexnú víziu svojej budúcnosti a touto by sa mala čo najväčšie zaoberať. Napríklad aj preto, lebo americký minister obrany Robert Gates pred pár dňami konštatoval, že sa aliancia rozpadne, ak sa Európania neodhodlajú prijať na seba väčšiu vojenskú zodpovednosť v Afganistane.

Bezpečnostnú situáciu súčasného sveta ovplyvňujú podľa autorov štúdie globálne trendy, globálne výzvy a regionálne výzvy, ktoré v sebe skrývajú veľmi širokú škálu hrozieb a rizík. Dôležitým posolstvom štúdie je, že trendy, výzvy, riziká, nebezpečenstvá a špecifické hrozby nemožno vnímať izolovane. Spoločné zhodnotenie rizík musí byť preto globálne. Dôležité je však trendy a výzvy predtým zmapovať. V podobe, v akej k tomu pristúpili autori štúdie, možno do istej miery hovoriť o diagnóze moderného sveta na počiatku 21. storočia. Toto je stručný prehľad diagnózy, ako ju určili Klaus Naumann, John Shalikashvili, lord Peter Inge, Jacques Lanxade a Henk van den Breemen:

.globálne trendy

Demografické zmeny. Sú notoricky známe, ale málo sa uvažuje aj o ich bezpečnostných a strategických implikáciách. Starnú mnohé oblasti – Európa, Japonsko, Čína, ale v jednej oblasti populácia naraz stárne i znižuje sa – v Európe. Teraz predstavuje populácia Európy (vrátane Ruska) asi 11 percent svetovej populácie s vekovým priemerom 38,9. V roku 2050 to bude asi iba 7 percent svetovej populácie s vekovým priemerom 47,3. V Spojených štátoch by mala populácia do roku 2050 narásť z 300 miliónov na 400 miliónov a vekový priemer by sa mal zvýšiť z terajších 36 rokov na 41. Rusko zrejme čaká pri

nezmenenom demografickom trende veľký pokles populácie z terajších 143 miliónov na 110 miliónov v roku 2050, a bude preto mať čoraz väčší problém, ako si udržať kontrolu nad svojím obrovským územím.

Populácia Indie môže do roku 2050 narásť na 1,6 miliardy, pričom rast v Číne bude miernejší a dosiahne asi 1,45 miliardy. Na území ruskej Sibíri však už teraz žijú milióny ilegálne prisťahovaných Číňanov, ktorých nijako neobmedzuje oficiálna čínska politika jediného dieťaťa v rodine. Dá sa teda očakávať „počínšenie“ týchto oblastí Ruska. To môže vyústiť buď do pokračujúceho rusko-čínskeho napätia, alebo (menej pravdepodobné, ale vylúčiť sa to nedá) do „Veľkej východnej aliancie“ proti Západu.

Klimatické zmeny. Autori počítajú aj s bezpečnostnými konzekvenciami klimatických zmien (teda otepľovania). Ide o možnú migráciu obyvateľov, vytvorenie máš „environmentálnych utečencov“, ale aj iné konflikty. Napríklad Špicbergy majú veľké zásoby ropy a plynu, ktoré sa „rozmrznutím“ stanú dostupnými, a budú teda i predmetom sporov či priamo konfliktov. Súčasťou bezpečnostných problémov so životným prostredím je aj jeho enormné znečistenie, ktoré sa dá očakávať ako vedľajší produkt enormného ekonomického rastu v Číne a v Indii.

Úpadok suverenity. Hranice prekračujúce environmentálne a demografické trendy, hrozby zo strany neštátnych aktérov spolu s globalizáciou informačných a kapitálových tokov mali dopad na národnú suverenitu (suverenitu národných štátov). Trend, ktorý však podľa autorov najviac ovplyvnil suverenitu národných štátov, je trend k regionalizácii, k regionálnej integrácii, ktorého najzaujímavejším príkladom je Európska únia. Tá je vnútorne rozdelená, čo sa týka budúceho smerovania, v neposlednom rade aj preto, lebo má nedostatok odhodlania brániť slobody, ktoré si v súčasnosti užíva. Regionálna integrácia v Európskej únii viedla členské štáty k transferu častí svojej národnej suverenity na nadnárodnú organizáciu, čo sa stalo zdrojom istej stability. Podľa autorov však toto delegovanie autonómie spôsobilo, že na regionálnej úrovni je ťažké nájsť dostatok politickej vôle na efektívne reakcie na krízy.

Autori vedia, že biedy 20. storočia sú pripisované národným štátom a najmä nacionalizmu a vývoj po roku 1945 posunul Európu k postwestfálskemu usporiadaniu, v ktorom menej občanov pociťuje, že patria k väčšej entite (povedzme k nadnárodnej, európskej). Neexistuje európska armáda a nikto nikdy nebojoval a nezomieral za Európsku úniu. Ak ľudia začnú pociťovať priveľkú hrozbu pre národnú identitu, alebo sa odovzdá „nahor“ priveľa národnej suverenity, je celkom predstaviteľné, že môže prísť renesancia národných štátov – alebo horšie – návrat „mikronacionalizmov“, ako to možno pozorovať teraz u Flámov, Škótov, Baskov a iných.

Autori konštatujú, že spoločné ciele EÚ boli v zásade ekonomické a právne, ale že EÚ je slabá aj ako politická, aj ako vojenská entita: „Ľudia v Európskej únii považujú za samozrejmé osobné, ekonomické a sociálne slobody ako napríklad slobodu pohybu. Dosiahnutie tejto úrovne individuálnej slobody bolo úžasným úspechom. Ale veľmi málo občanov EÚ pociťuje akúkoľvek zodpovednosť za obranu týchto slobôd vojenskou silou, ak by taká potreba vznikla. Ak občania pociťujú svoje občianstvo iba ako nástroj na uplatňovanie si práv a povinnosti ponechávajú na iných, armáda zostáva na okraji. To má následky aj v kvalite ozbrojených síl, aj v rešpekte voči nim.“ Tento trend v Európe oslabil podľa autorov aj NATO.

Strata racionality. Ide o globálny trend, ktorý v sebe nesie naozaj enormné hrozby a táto časť analýzy patrí medzi najlepšie časti štúdie s možno najväčšími implikáciami pre bezpečnosť nášho priestoru. Zaslúži si preto niekoľko podrobnejších citácií:

„Trend regionalizácie a jeho aktívne presadzovanie – najmä v prípade Európskej únie – nevedol iba k ústupu národných štátov. Súčasne viedol k oslabeniu národnej identity, rešpektu k vláde zákona, k jazyku a k hodnote občianstva. Keď sú oslabené národné identity a občianstvo stráca svoj význam, začnú prevládať iné zdroje kolektívnej identity – ako náboženská identita. Religiozita či ortodoxná religiozita samy osebe nie sú problematické a dosť často sú dôležitým prvkom zdravého občianstva. Čo je problematické, je druh straty racionality, ktorý zväčšuje mieru neistoty a umožňuje politickému fanatizmu – v súčasnosti radikálnemu islamizmu – aby sa ľahko širil. Má to dvojaké konzekvencie: je to v zásade kultúrny a sociálny problém, ktorý ovplyvňuje vedomie, občianstvo a bezpečnosť. Ale keď vedie sociálna iracionalita k politickej iracionalite, politika sa stane krátkozrakou a zbavenou akejkolvek stratégie, a otvorenou voči manipulácii zo strany tých, ktorí majú nepriateľské zámery.“

„Stratu racionality v západných spoločnostiach možno považovať za časť širších kultúrnych trendov, ktoré robia tieto spoločnosti zraniteľnejšími a majú mnoho symptómov – od neškodných až po fanatické. Kult celebrít zameraný na popových umelcov a športovcov je tým nevinnejším symptómom tohto širšieho kultúrneho fenoménu. V niektorých západných spoločnostiach viera v čisto iracionálne systémy presvedčení predbehla náboženské presvedčenia, ktoré majú morálnu aj racionálnu substanciu, a aj kultúrne korene. Ale symptómy ako úpadok záujmu o vedu odrážajú intelektuálny úpadok, ktorý môže mať aj priame hmatateľné sociálne dôsledky v takých oblastiach ako žurnalizmus, právo či dokonca zdravie verejnosti. Odráža to aj všeobecnejšiu stratu úcty k hodnote dôkazov a argumentov. Voľné obiehajúce všetkých možných druhov iracionálnych presvedčení či politického fanatizmu vo verejnom priestore je priamym dôsledkom globalizácie informačných tokov. Črty otvorenej spoločnosti, ako sloboda prejavu, môžu byť použité proti sebe samým a proti iným slobodám.“

„Spoločne tieto symptómy zvyšujú politickú ľahkovážnosť veľkých častí populácie rozvinutého sveta, čo spôsobuje, že ľudia sú intelektuálne, kultúrne a politicky zraniteľní. Strata hodnoty občianstva a zvýšenie iracionality spoločne vytvárajú priestor, v ktorom je verejná mienka formovaná emocionálne, čo sťažuje uskutočňovanie rozumnej stratégie a politiky. Vytvára to aj priestor na rozkvet demagógie. Inými slovami, strata racionality ja stratou zvlášť cennej časti intelektuálnej a morálnej istoty a môže viesť ľudí k tomu, že budú hľadať istotu inde – v čomkoľvek od bežných kultov až po extrémne prípady fanatizmu.“

„Dôvera vo vlastné racionálne schopnosti znamená pochybovať a zniesť pochybovanie. Niekedy vie byť strach z pochybností silnejší než strach zo smrti, keď extrémne pochybnosti dovedú niekoho k tomu, že sa stane vnímavým voči extrémnej istote skrytej v násilnej ideológii – z ktorých najmódnejšou (nijako však nie jedinou) je v súčasnosti radikálny islamizmus.“

„Atraktivnosť radikálneho islamizmu sa podobá na psychologickú príťažlivosť iných sekulárnych totalitných ideológií 20. storočia tým, že rozptyľuje všetky pochybnosti...“

„Ak sa to iracionálne a fanatické vymkne z rúk, existuje hrozba, že v dlhodobej perspektíve nestabilita neistôt, vzostup fundamentalizmu a despotizmu privedú novú, neliberálnu dobu, v ktorej budú vážne ohrozené slobody, ktoré si západné spoločnosti užívajú, ale nechcú brániť.“

Rozsah a komplexnosť. Medzi globálne trendy, ktoré v sebe skrývajú vážne bezpečnostné riziká, patrí i rozsah a zložitosť nových hrozieb. Novotou „globálneho veku“, v ktorom žijeme, je spôsob, akým sú hrozby a výzvy vzájomne poprepávané – energetická bezpečnosť, klimatické zmeny, informačné technológie, toky finančného kapitálu, ozbrojené konflikty, radikálny a islamistický terorizmus, organizovaný zločin, nedostatok zdrojov či utečenecký problém. Tie všetky sú podľa autorov poprepávané bezprecedentným spôsobom: „Demografické trendy ovplyvňujú urbanizáciu, zločin a terorizmus. Klimatické zmeny ovplyvňujú problém s utečencami a ekonomické záujmy. Ideologické trendy a nacionalizmus ovplyvňujú terorizmus, zločin a sociálnu nestabilitu. Technologické zmeny, voľnosť pohybu a poprepávané ekonomiky napomáhajú to, že sa lokálne problémy zosilnia do regionálnych a dokonca globálnych kríz.“ Príkladom komplexného poprepletania hrozieb na lokálnej úrovni je Afganistan, kde vidno kombináciu terorizmu s organizovaným zločinom, ku ktorému patrí pašovanie drog a nelegálny obchod so zbraňami, to všetko v širšom regionálnom rámci spolu s nárastom radikalizmu všade naokolo (Pakistan, Irán).

„Západ je do značnej miery závislý od indického softvérového priemyslu, a teda aj od indickej stability; Čína je schopná poškodiť americkú i svetovú ekonomiku, keď hodí na trh svoje obrovské dolárové rezervy; Rusko je schopné zastaviť veľmi veľkú časť dodávok plynu do Európy. V roku 2007 sme boli svedkami „cyber-útoku“ (útok na počítačové siete) na Estónsko, ktorý rozpútali buď štátne kapacity, alebo individuá konajúce anonymne (podľa všetkého z Ruska, pozn. autora). Zatiaľ čo sa právnici NATO pokúšali rozriešiť otázku, či táto udalosť bola útokom podľa článku 5 (Severoatlantickej zmluvy, pozn. autora), EÚ aj NATO nedokázali brániť Estónsko...“

„Všetky tieto príklady ilustrujú novú formu vedenia vojny, ktorá zneužíva páky financií, energie a informačných technológií. Vojnu možno viesť bez vypálenia jedinej guľky a implikácie tejto skutočnosti sa musia stať súčasťou strategického a operačného uvažovania.“

.globálne výzvy

Medzi globálne výzvy patrí podľa autorov štúdie rozširovanie nukleárných, biologických a chemických zbraní, zápas o nedostatkové zdroje, nešťatní aktéri a asymetrické vojnové hrozby a zneužívanie finančných pák. Regionálne výzvy identifikovali štyri – vzostup Ázie, nebezpečný Stredný východ, Afriku a zlyhávanie štátov a opätovný príchod Ruska na scénu.

Rozširovanie nukleárných zbraní sa môže stať už v pomerne blízkej budúcnosti vážnym rizikom. Autori píšú, že ak sa nepodarí nájsť riešenie na iránske nukleárne ambície, bude systém zmluvy o nešírení NPT poškodený neopraviteľným spôsobom a nukleárne zbrane sa začnú nekontrolovane šíriť. Nukleárne zbrane v rukách Iránu budú hrozbou nielen pre Izrael, ktorému sa Irán vyhrážal zničením, ale aj pre celý región, pre Európu i pre Spojené štáty. Môže to podľa autorov naštartovať aj nové multipolárne preteky v nukleárnom zbrojení v najnestabilnejších častiach sveta.

Zápas o nedostatkové zdroje sa týka energetických zdrojov ako ropa či plyn, ale aj vzácnych prvkov, akým je vzácny kov tantal. A týka sa, prirodzene, i zdrojov pitnej vody a potravín.

Nestabilitu globalizovaného sveta zväčšili rôzni nešťatní a „proxystatní“ aktéri, často prepojení aj s organizovaným zločinom. Nešťatnými aktérmi sú organizácie a entity ako al-Káida či medzinárodný organizovaný zločin. Za „proxystatne“ (zástupné, konajúce na

objednávku štátov, ktoré často stáli pri ich vzniku) entity možno považovať organizácie ako libanonský Hizballáh, ale aj rôzne iné teroristické siete či subverzívne siete bez viditeľných teroristických aktivít.

Zvláštnou globálnou výzvou je zneužívanie finančných pák. Vyniká v tom napríklad Čína, ktorá si pomocou peňazí kupuje v afrických štátoch ako Nigéria, Sudán, Angola, Čad, Niger, Mali, Mauretánia či Alžírsko ťažobné a prieskumné práva na ropu, ale aj minerály vrátane platiny, medi, železnej rudy, uránu a diamantov. Keďže používa svoje štátne dolárové rezervy, hravo prepláca západnú konkurenciu a stavia vodné priehrady, železnice a komunikačné siete po celej Afrike a získava aj nemalý mocenský a politický vplyv. Z pohľadu slobodného trhu západného sveta a vzhľadom na deštruktívne konzekvencie pre politické prostredie cieľových štátov (pozri genocída v Sudáne realizovaná z veľkej časti za čínske peniaze a čínskymi zbraňami) sa to nazýva „darebácka pomoc“ („rogue aid“).

.regionálne výzvy

Ázijské štáty zaznamenávajú dramatický hospodársky, ale aj mocenský rozvoj. Čína bude mať v roku 2020 druhú najväčšiu ekonomiku sveta, a ak sa jej vývoj nezastaví, tak v roku 2027 bude najväčšou ekonomikou sveta. Čína okrem toho značne zvyšuje svoje vojenské výdavky (122 miliárd dolárov v roku 2006) a významným spôsobom zväčšuje svoje nukleárne kapacity, námorné sily, ale aj vojenské využitie kozmu. S hospodárskym rastom Číny však idú ruka v ruke aj poškodenia životného prostredia. Čína podľa autorov štúdie dokončuje dve elektrárne na uhlie týždenne (!). To rieši energetické problémy Číny, ale s nebezpečnými dopadmi na jej vlastnú pôdu a na zdravie jej obyvateľov. V Číne nemožno ani očakávať, že ekonomický rast povedie automaticky aj k politickej liberalizácii – štruktúra krajiny i jej ideologické prostredie zostávajú komunistickými a nesmierne bohatú čínsku ekonomickú elitu tvoria deti rozsiahlej čínskej stránickej nomenklatúry. Hrozivé sú aj správy, že Čína nedávno vytvorila ofenzívnu „cyber-force“, teda útočnú počítačovú silu, ktorá sa zodpovedá len strane, čo môže byť indikáciou, že v budúcnosti hrozia svetu jej operácie.

Japonsko je veľmi odlišný prípad. Je vysoko technologicky vyspelé, demokratické a plne integrované do západného sveta. Možno ho považovať za spoľahlivého spojenca zoči-voči hrozbe, napríklad, zo Severnej Kórey.

O Strednom východe ako o regionálnej výzve i hrozbe sa písalo veľmi obšírne, takže netreba zachádzať do podrobností, ktorým sa venujú autori správy. V regióne vidia, samozrejme, celú škálu hrozieb – od pokračujúceho arabsko-izraelského konfliktu, až po regionálne a nukleárne ambície Iránu a subverzívny vplyv globálneho džihádizmu v Iraku a inde.

Boľavým miestom sveta je Afrika. Zostáva najchudobnejším kontinentom s hroznou epidémiou AIDS a iných chorôb. Pôvodne prosperujúce Zimbabwe tyranský režim postupne utápa v hlade, Sudán je miestom genocídy, rozsiahle humanitárne katastrofy vypukajú so železnou pravidelnosťou po celom kontinente, spolu s krvavými až genocídnymi etnickými, sektárskymi a náboženskými konfliktmi.

Na svetovú scénu, kde sa zápasí o moc, sa vrátilo – predovšetkým vďaka spfške ropných peňazí – Rusko. Autori správy píšú, že historicky bolo Rusko nebezpečné, keď bolo veľkou mocnosťou, ale tiež kedykoľvek, keď cítilo, že s ním nezaobchádzajú ako s veľkou mocnosťou. Čo je presne súčasný prípad. S Putinom sa postupne na všetkých poschodiach štátnej moci usadila elita z bývalej KGB a silových zložiek, ktorá nevie vnímať svet inak ako

paranoidne a mocensky. Napriek silným rečiam ruských generálov i Vladimíra Putina a provokatívnych obletov ruských bombardérov nie sú na tom ruské ozbrojené sily nijako dobre. Autori správy píše, že podľa ruských vojenských plánovačov majú byť do roku 2015 všetky medzikontinentálne balistické rakety typu Topol M, ale Rusko vyrába iba 7 týchto rakiet ročne. Iba 20 percent ruskej výzbroje možno nazvať modernou. Väčší problém je však s ľudskými zdrojmi. Dôstojnícky zbor je považovaný zväčša za neschopný a najmä skorumpovaný. Väčšina schopných mladých ľudí sa vyhne vojenskej službe a armádu odvedencov tvorí tá najmenej schopná časť populácie mladých mužov, z ktorých veľká časť má aj psychické problémy a ktorá je vystavená častému šikanovaniu a fyzickému násiliu. Autori správy píše, že zdrojom obáv nie je ani tak sila ruských ozbrojených síl, ako skôr ich slabosť. Toľko diagnóza globálnych a regionálnych hrozieb, výziev a rizík.

.schopnosť čeliť hrozbám a výzvam

Autori štúdie po analýze schopností OSN, regionálnych organizácií, Európskej únie a NATO dospeli k alarmujúcemu záveru: „Existuje veľký nesúlad medzi zoznamom vzájomne poprepájaných hrozieb a medzinárodnými a národnými schopnosťami im čeliť – schopnosti sú oslabené ich nejednotnosťou. Škála a komplexnosť trendov rizík a hrozieb vytvára celkový obraz, ktorý ďaleko presahuje vojenské záležitosti... Žiadna inštitúcia a žiadny štát nedokáže týmto hrozbám a výzvam čeliť osamote a aj bežný pohľad na naše medzinárodné organizácie nás privádza k otázke, či máme vhodnú bázu na koordinované konanie. Nanešťastie sa zdá, že nemáme.“

Čo sa týka Európskej únie, autori konštatovali, že napriek svojej nezanedbateľnej „mäkkej sile“ nevie EÚ reagovať v krízach, kde je potrebná rýchla reakcie. Navyše procedúry EÚ a schopnosti jej členov sú pre súčasné i budúce výzvy neadekvátne a nepostačujúce.

„Čo však máme, sú spoločné ciele, hodnoty a záujmy, a tie samotné dávajú dostatočný základ na vytvorenie novej globálnej stratégie – takej, ktorá zoberie do úvahy komplexnosť a nepredvídateľnosť, a ktorá spojí všetky nástroje a schopnosti. Pri pohľade na škálu trendov, výziev a hrozieb nevidíme riešenie, ak budú Amerika, Európa či ktorýkoľvek jednotlivý štát konať samostatne. Čo potrebujeme, je transatlantická aliancia schopná implementovať prepracovanú veľkú stratégiu, ktorá je integrovaná na národnej úrovni, aj medzi partnermi.“

.stratégia a diskusia

Veľmi stručný opis inak podrobnej stratégie a agendy zmien je v zhrnutí v rámci obsahu zhrnutie štúdie. Komplexná stratégia presahuje rozsahom možnosti tohto článku, obsahuje však aj niekoľko bodov, ktorých sa po prezentovaní štúdie chytili niektoré médiá. Patrí k nim napríklad zmena trochu ťažkopádneho rozhodovacieho mechanizmu v NATO: „Navrhujeme, aby sa NATO vzdalo princípu konsenzu v rozhodovaní na všetkých úrovniach pod Radou NATO a zaviedlo na úrovni výborov a pracovných skupín väčšinové pravidlo rozhodovania. To umožní NATO prijímať rýchle rozhodnutia, keď pôjde o minúty.“ Niektoré médiá nemajú zvyk čítať celé materiály, a tak vznikol poplach o snahe generálov úplne zrušiť kľúčový princíp. Pritom tam, kde je to dôležité, teda v najvyššom orgáne – Rade NATO – má princíp platiť bez zmeny. Autori tiež hovoria, že nijaký členský štát NATO nemá povinnosť vyslať svoje sily do každej vojenskej akcie, ale navrhujú preto ďalšiu dôležitú zmenu v rozhodovaní – tie štáty, ktoré neprispievajú svojimi silami vo vojenskej akcii, by nemali mať právo zasahovať do procesu operácií.

Značný rozruch vyvolala aj zmienka o tom, že si NATO má ponechať otvorenú možnosť prvého použitia nukleárnych zbraní: „Nukleárne zbrane sú konečným nástrojom asymetrickej reakcie – a zároveň konečným nástrojom eskalácie. Sú však tiež viac než nástrojom, pretože menia povahu každého konfliktu a rozširujú jeho dosah z regionálneho na globálny. Žiaľ, nukleárne zbrane – a s nimi aj možnosť použiť ich ako prví – nedá sa bez nich zaobísť, keďže jednoducho neexistuje realistická nádej na nenukleárny svet. Práve naopak, bezprostredne hrozí riziko ich ďalšieho rozširovania a s ním prichádza aj nebezpečenstvo vypuknutia nukleárnej vojny, i keď limitovaného rozsahu...“ Tento opatrný text nepriniesol zo strategického hľadiska naozaj nič nové – teoretická možnosť potreby obmedzeného prvého použitia nukleárnej zbrane existovala v strategickom myslení aliancie vždy a nezmenil na tom nič ani koniec studenej vojny. Napriek tomu boli niektoré reakcie v médiách hysterické a autori boli obvinení zo snahy rozpútať nukleárnu vojnu. Nazvali ich aj šialencami a zlými generálmi.

Zaujímavo sa v tomto kontexte číta správa agentúry AP z Moskvy zverejnená približne v rovnakom čase ako štúdia, ktorú tu analyzujeme: Generál Jurij Balujevskij, ruský náčelník štábu ozbrojených síl, povedal na vojenskej konferencii, ktorú vysielala štátna televízia, že: „Nemáme v úmysle na nikoho zaútočiť, ale považujeme za potrebné, aby všetci naši partneri vo svetovom spoločenstve jasne pochopili... že na obranu suverenity a územnej integrity Ruska a jeho spojencov budú použité vojenské sily, aj preventívne, a to aj s použitím nukleárnych zbraní.“ Všetci vedia, že ani Balujevského vyhlásenie neznamená nijaký nový prvok. Médiá na Západe sa však nad jeho výroky, na rozdiel od rovnakej informácie v štúdiu, nepohoršovali ani sekundu, čo je naozaj zvláštne, lebo v jeho prípade to nehovorili generáli na dôchodku, ako v prípade štúdie, ale aktívny náčelník štábu ruskej armády. Jeho výrok si pritom zaslúži pozornosť aj pre to, čo pomenoval moskovský analytik Alexander Golts: „Balujevského vyhlásenie znamená, že sa ako predtým nemôžeme spoľahnúť pri odvrátení agresie na naše konvenčné sily. Znamená to, že ako predtým aj teraz sú hlavným faktorom odvrátenia agresie proti Rusku nukleárne sily.“

Osud bezpečnosti západného demokratického sveta závisí do značnej miery od toho, ako si dokážu jeho politické elity na oboch stranách Atlantiku poradiť s trendami, výzvami, hrozbami a rizikami, ktoré pomenovala strategická štúdia piatich zaslúžilých vojakov. Či už NATO, Amerika a EÚ prijmú ich strategickú víziu, alebo nie, budú musieť nejakú použiteľnú strategickú víziu hľadať. Inak dopadneme, predovšetkým na tejto strane Atlantiku, zle.

.františek Šebej (.týždeň, 18.2.2008)

Obsahové zhrnutie štúdie

K Veľkej stratégii v neistom svete: Obnovenie transatlantického partnerstva.

V každej krajine a v každej dobe sa radi opierame o istotu. Ale vo svete asymetrických hrozieb a globálnych výziev nie sú si naše vlády a naše národy isté, aké sú tie hrozby a ako majú čeliť zložitému svetu pred sebou.

Po opísaní komplexnosti hrozieb hodnotia autori súčasné schopnosti a analyzujú nedostatky v existujúcich inštitúciách so záverom, že hrozby sú natoľko komplexné, že žiadny štát, ani žiadna inštitúcia nie sú schopné poradiť si so súčasnými a budúcimi problémami samostatne. Jediný spôsob, ako si poradiť s týmito hrozbami a výzvami, je urobiť to prostredníctvom integrovaného a spojeneckého strategického prístupu, ktorý zahŕňa nevojenské aj vojenské možnosti a kapacity.

Na základe toho navrhujú autori novú veľkú stratégiu, ktorú by mohli prijať za svoju organizácie aj štáty, a zaoberajú sa potom možnosťami implementovania takej stratégie. Uzatvárajú, že vzhľadom na výzvy, ktorým svet čelí, nie je teraz čas začínať znovu od začiatku. Preto sú našou nádejou na to, že si poradíme so súčasnými hrozbami, skôr existujúce a nie nové inštitúcie. Autori robia aj záver, že zo súčasných inštitúcií je NATO tá najvhodnejšia, aby poslúžila ako centrálny prvok budúcej bezpečnostnej architektúry za predpokladu, že sa úplne transformuje a prispôbí, aby mohla čeliť súčasným hrozbám. NATO potrebuje viac nevojenských schopností, čo zdôrazňuje potrebu lepšej spolupráce s Európskou úniou.

Vychádzajúc z tohto prístupu navrhujú autori krátkodobú, strednodobú a dlhodobú agendu zmeny. Krátkodobu sa sústreďujú na kritickú situáciu v Afganistane, kde je NATO na rázcestí a vystavené riziku, že zlyhá. Preto navrhujú sériu krokov, ktoré treba urobiť, aby sa dosiahol úspech. Zahŕňa to zlepšenie podieľania sa na nákladoch a prenos operačného velenia. A čo je, ako zdôrazňujú autori najdôležitejšie, aby štáty NATO uspeli, musia dostatočne zabezpečovať operácie zdrojmi, podeliť sa o riziká a mať politickú vôľu pokračovať v operáciách.

Ako strednodobú agendu navrhujú autori vypracovať novú strategickú koncepciu NATO. Ponúkajú myšlienky, ako vyriešiť problém rivality s EÚ a ako poskytnúť NATO prístup aj k iným, ako vojenským nástrojom. Navrhujú tiež dať do súladu budúce rozširovanie a partnerstvo so strategickými cieľmi a zámermi NATO.

Vo svojej dlhodobej agende navrhujú autori opustenie koncepcie dvoch pilierov spolupráce Ameriky a Európy, a navrhujú vziať si za cieľ dlhodobú víziu aliancie demokracií od Fínska až po Aljašku. Na začatie tohto procesu navrhujú zriadenie direktorátu

pozostávajúceho z USA, EÚ a NATO. Takýto direktorát by mal koordinovať celú spoluprácu v spoločnej transatlantickej sfére záujmov.

Autori veria, že navrhnutá agenda môže byť prvým krokom k obnoveniu transatlantického partnerstva, a viesť v konečnom dôsledku k aliancii demokratických štátov a k zvýšeniu istoty.

.tento text je zhrnutím záverov štúdie, ktoré je uvedené na jej začiatku ako Executive summary

Autori štúdie

Generál Klaus Naumann

Bývalý Náčelník štábu obranných síl Spolkovej republiky Nemecko;

Bývalý Predseda Vojenského výboru NATO. Generál Naumann sa narodil v roku 1939 a je považovaný za jedného z najlepších vojenských stratégov v Nemecku i v NATO;

Generál John Shalikashvili

Bývalý Predseda spojených náčelníkov štábov USA;

Bývalý Najvyšší spojenecký veliteľ NATO v Európe (SACEUR); Generál Shalikashvili je synom gruzínskych emigrantov zo starobylého šľachtického rodu, narodil sa v Poľsku v roku 1936 a je prvým prisťahovalcom, ktorý sa prepracoval v USA na najvyššie vojenské pozície.

Polný maršal lord Peter Inge

Bývalý Náčelník štábu obranných síl Spojeného kráľovstva; Peter Anthony Inge sa narodil v roku 1935 a slúžil na najvyšších funkciách v britských ozbrojených silách. Po odchode do výslužby v roku 1997 bol povýšený do šľachtického stavu.

Admirál Jacques Lanxade

Bývalý Náčelník štábu obranných síl Francúzska; bývalý veliteľ námorných síl Francúzska;

Bývalý veľvyslanec Francúzska v Tunisku;

Generál Henk van den Breemen

Bývalý Náčelník štábu obranných síl olandského kráľovstvaHolandského kráľovstva; narodil sa v roku 1941 a okrem vojenskej kariéry je známy aj ako vynikajúci organista, ktorý koncertoval aj vo Westminster Abbey.